

Posudek oponenta na diplomovou práci Marie Kučerové: Právní úprava postavení politických stran v ČR

Práce Marie Kučerové má 62 stran textu, dále obsahuje seznam literatury, český a anglický souhrn a přílohu o financování stran. Práce je rozdělena do pěti kapitol s názvy:

1. Vztah občan – politická strana – stát
2. Vývoj právní úpravy postavení politických stran
3. Právo politických stran
4. Zákon č. 424/1991 Sb. - vývojové trendy
5. Podmínky existence a činnosti politických stran

Dále obsahuje úvod a závěr. Po formální stránce tedy vyhovuje požadavkům kladeným na práce tohoto druhu. První kapitola má obsah především státovědecký, další tři kapitoly se zabývají vývojem právní úpravy. Těžiště práce tkví v pohledu na současnou judikaturu a legislativu ohledně této problematiky a přináší řadu zajímavých postřehů. Na tuto kapitolu navazují závěry na str. 60 – 62.

Seznam literatury co do svého rozsahu je přiměřený, i když by k některým tématům bylo vhodné využít i další literaturu. Pokud jde o práce dr. E. Beneše o politickém stranictví, postrádám především jeho habilitační práci vydanou ještě před 1. světovou válkou s názvem Stranictví a dále soubor jeho úvah po zkušenostech s vývojem tohoto institutu obsažený v knize Demokracie dnes a zítra. Pro formování diskusí v 60. letech o tématu politického stranictví měli význam do češtiny přeložené práce Ch. W. Millse: Mocenská elita nebo práce polských autorů Z. Baumana: Sociologie a speciální práce věnovaná systému politického stranictví Chodaka. Na tyto inspirační zdroje navazovaly diskuse o politickém pluralismu, teorii elit a potřebě právní úpravy politických stran, které vyústily až ve vzpomenuť zákon o Národní frontě z roku 1968. Za platnosti ústavy z roku 1960 se politické strany (nekomunistické strany), považovaly za společenské organizace a takto je pojímal také hospodářský zákoník.

Ostrá kritika politického stranictví na počátku 20. století zahrnovala široké politické spektrum. Vedle demokratických východisek, které vyjadřoval např. dr. E. Beneš, pravicové koncepce v ČSR představoval jiný autorkou zmiňovaný autor J. Mertl, který v době války formuloval názory podporující nacismus. Naproti tomu na demokratickou kritiku zlořádů politického stranictví navazoval blízký spolupracovník dr. E. Beneše E. Táborský ve svých představách o nové československé ústavě.

Autorka mohla takové spektrum kritiky politického stranictví z tohoto hlediska přesněji vyjádřit. Pokud jde o současnou teoretickou koncepci politických stran, bylo by třeba, aby případně při obhajobě vysvětlila, proč považuje politické strany za instituci soukromého práva, když jejich vliv se projevuje především v oblasti práva veřejného a takové vztahy vyjadřuje i právní úprava.

Autorka se důkladně zabývá problematikou financování politických stran a tuto část práce považují za přínosnou. Bylo by vhodné se zamyslet nad důsledky nestability právní úpravy hospodářské činnosti stran, v jejímž důsledku tradiční nekomunistické strany (Československá strana lidová a Československá strana socialistická) také ztratily prostředky k ovlivňování veřejného mínění, jak jimi byly tradičně její vydavatelské a tiskové orgány. S tím souvisí také spory o kontinuitu sociální demokracie v souvislosti s vlastnictvím

Lidového domu. Tomu pozornost nevěnuje. Velká členská základna politických stran a přidružených organizací v době první republiky a do roku 1948 přispívala k jejich financování i k politické výchově ve společnosti v pozitivním i negativním smyslu. Po převratu v roce 1948 byly nekomunistické strany financovány z kapitoly rozpočtu, která se týkala Národní fronty. Současný způsob financování politických stran je zřejmě nevede k tomu, aby ovlivňovaly občany v oblasti výchovy k politickému občanství a strany se vrací k modelu spíše politických klubů, jako tomu bylo v 19. století. I z toho hlediska je poučný historický pohled na vývoj stranicko politických systémů.

Autorka se zmiňuje ještě o dvou okruzích problémů, které by vyžadovaly větší rozvedení. Prvním z nich je vymezení pojmu politické hnutí. Takový pojem byl zaveden do zákona o politických stranách č. 15/1990 Sb. v souvislosti se vznikem Občanského fóra a Veřejnosti proti násilí. Individuální členství nebylo v těchto hnutích nejdůležitější, jak to vyjadřovalo volební heslo v té době: Strany jsou pro straníky, Občanské fórum pro všechny. Teprve v důsledku rozkolu v Občanském fóru došlo k návratu ke klasické podobě politické strany. Z toho hlediska je tento pojem spíše reliktem tehdejšího vývoje.

Mnohem aktuálnější je problematika vzniku politických stran a členství v nich, které by se nevázaly na hranice jednotlivých členských států EU. Tento problém se diskutoval již v 90. letech, zejména v souvislosti s některými tendencemi v Itálii. I když se Evropská unie nedeklaruje jako státní útvar, volby do Evropského parlamentu, případně i do místních samospráv, vyvolávají legitimní požadavek změny právní úpravy i se zřetelem k vytváření bloků stran na platformě tohoto Evropského parlamentu. Vedlo by to však k posílení tendence ke státnosti EU. Bylo by užitečné, kdyby se k této otázce diplomantka také vyjádřila.

Celkově považuji práci Marie Kučerové za dobře zpracovanou a může připadat v úvahu klasifikace známkou *velmi dobře*.

V Praze dne 13.6.2011

prof. JUDr. Václav Pavlíček, CSc.
oponent